

VIGOR

MENTORIN ETÄTEHTÄVÄ Keskeisiä käsitteitä

Lue läpi seuraavat käsitteet. Vastaa tämän jälkeen käsitteiden lopussa oleviin kysymyksiin.

Seksuaalisuus

- Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa.
- Seksuaalisuus käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, sukupuolisuhteet ja lisääntymisen.
- Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet.
- Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia.
- Biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen.

(Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmä)

Seksuaaliterveys

- Seksuaaliterveys on seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila; siinä ei ole kyse vain sairauden, toimintahäiriön tai raihnaisuuden puuttumisesta.
- Hyvä seksuaaliterveys edellyttää positiivista ja kunnioittavaa asennetta seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuutta nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää ja väkivaltaa.
- Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen ja ylläpitäminen edellyttää kaikkien ihmisten seksuaalisten oikeuksien kunnioittamista, suojelemista ja toteuttamista.

(Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmä)

Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatus on jokaisen ihmisen seksuaalioikeus. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on tukea ja suojella ihmisen seksuaalista kehitystä. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus tapahtuu ikätason mukaan.

Seksuaalikasvatus:

- Tarjoaa tutkittua tietoa
- Kehittää taitoja toimia näiden tietojen pohjalta
- Edistää kunnioittavien, avoimien asenteiden ja arvojen kehittymistä
- Tukee tyydyttävää ja vastuullista seksuaalisuutta ja ihmissuhteita
- Suojaa mahdollisilta riskeiltä

(Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmä)

Seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet kuuluvat kaikille, sinullekin. Seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan, että sinulla on oikeus päättää asioista, jotka liittyvät omaan seksuaalisuuteesi.

Seksuaaliterveyden maailmanjärjestö (WAS) on tehnyt seksuaalioikeuksien julistuksen. Julistus antaa sinulle seuraavat oikeudet:

1. Oikeus tasa-arvoon ja samanlaiseen kohteluun

Sinulla on oikeus nauttia seksuaalisuudestasi sellaisena kuin olet. Sinulla on oikeus samanlaiseen kohteluun kuin muillakin, olet sitten nuori tai vanha, vammainen tai vammaton, sukupuolesta riippumatta. Sinua tulee kohdella tasa-arvoisesti myös uskonnostasi tai ihonväristäsi huolimatta. Sinua ei saa syrjiä.

2. Oikeus elämään ja turvallisuuteen

Sinulla on oikeus elää vapaasti ja turvallisesti. Kukaan ei saa rajoittaa tai estää sinua väärillä perusteilla sinun seksuaalisuutesi vuoksi. Sinulla on oikeus ilmaista seksuaalisuuttasi ilman, että joku toinen sinua uhkaa.

3. Oikeus itse määrätä omasta kehosta ja seksuaalisuudesta

Sinulla on oikeus tehdä itsenäisiä päätöksiä asioissa, jotka liittyvät sinun seksuaalisuuteesi. Sinulla on oikeus määrätä omasta kehostasi. Saat itse päättää, kuka sinuun koskee tai miten sinua kosketetaan.

4. Oikeus hyvään kohteluun

Sinulla on oikeus hyvään kohteluun.

Kukaan ei saa kohdella sinua julmasti tai alentavasti seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Esimerkiksi kukaan ei saa nimitellä tai pilkata sinua siitä, että pukeudut naisen vaatteisiin, vaikka olet mies.

Sinua ei saa kiduttaa eikä rangaista niin, että se vahingoittaa sinun seksuaalisuuttasi. Kohtele sinäkin muita hyvin.

5. Oikeus elää ilman väkivaltaa ja pakottamista

Sinulla on oikeus siihen, että kukaan ei satuta seksuaalisesti sinua.

Kukaan ei saa pakottaa sinua osallistumaan seksuaaliseen toimintaan.

Sinua ei saa pakottaa edes katsomaan sitä.

Sinua ei saa häiritä tai kiusata seksuaalisesti, esimerkiksi koskemalla, nimittelemällä tai lähettämällä loukkaavia viestejä.

Sinäkään et saa satuttaa tai loukata toisia ihmisiä.

6. Oikeus yksityisyyteen

Sinulla on oikeus seksuaaliseen yksityisyyteen ja omaan seksielämään.

Sinun ei tarvitse kertoa muille asioita, jotka liittyvät omaan seksuaalisuuteesi.

Sinä itse päätät omasta kehostasi ja omasta seksuaalisesta toiminnastasi.

Kunnioita myös toisen yksityisyyttä.

7. Oikeus hyvään terveyteen ja seksuaaliterveyteen

Sinulla on oikeus hyvään terveyteen ja hyvinvointiin.

Sinulla on oikeus kokea ja nauttia turvallisesta seksielämästä.

Seksuaaliterveyteen kuuluvat nautinnolliset ja tyydyttävät seksuaaliset kokemukset.

Sinulla on oikeus saada ammattihenkilöiltä ohjeita ja neuvontaa asioissa, jotka liittyvät seksuaaliterveyteen.

8. Oikeus käyttää uusia tieteellisiä menetelmiä

Sinulla on oikeus hyötyä uusimmasta tiedosta ja tekniikan tuloksista, jotka parantavat seksuaalista hyvinvointiasi.

Näitä tuloksia ovat esimerkiksi seksivälineet, raskauden ehkäisy ja seksuaalneuvonta.

9. Oikeus tietoon

Sinulla on oikeus saada tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

Tiedon tulee olla oikeaa ja totta.

Tiedon tulee olla niin selkeää, että ymmärrät sen.

10. Oikeus saada opetusta ja kasvatusta seksuaalisuudesta

Sinulla on oikeus saada opetusta ja kasvatusta seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa koko elämäsi ajan.

Opetuksen ja kasvatuksen tulee perustua ihmisten tasa-arvoon ja myönteiseen käsitykseen seksuaalisuudesta.

11. Oikeus solmia ja purkaa ihmissuhteita

Sinulla on oikeus päättää, haluatko seurustella.
Sinulla on oikeus päättää, menetkö naimisiin.
Sinulla on oikeus myös erota suhteesta.
Suhteiden tulee perustua tasa-arvoisuuteen ja vapaaehtoisuuteen.
Sinulla on myös oikeus olla yksin.

12. Oikeus päättää lasten hankinnasta ja ehkäisystä

Sinulla on oikeus päättää, hankitko lapsia vai et.
Jos et halua hankkia lapsia, sinulla on oikeus käyttää luotettavia ehkäisyvälineitä.
Lasten hankinta ja ehkäisy ovat perhesuunnittelua.
Sinulla on oikeus saada tietoa ja apua perhesuunnitteluun.

13. Oikeus ajatuksen, mielipiteen ja ilmaisun vapauteen

Sinulla on oikeus omiin seksuaalisiin ajatuksiin ja mielipiteisiin.
Sinulla on oikeus ilmaista seksuaalisuuttasi ulkonäölläsi ja käyttäytymiselläsi.
Kunnioita myös toisen seksuaalista mielipidettä ja ilmaisua.

14. Oikeus kokoontumiseen ja mielenilmaukseen ja ilmaisun vapauteen

Sinulla on oikeus olla mukana ryhmässä, joka ilmaisee seksuaalisia mielipiteitään ja huolehtii siitä, että seksuaalioikeudet toteutuvat.

15. Oikeus osallistua poliittiseen ja julkiseen toimintaan

Sinulla on oikeus osallistua toimintaan, joka kehittää ja toteuttaa seksuaalista hyvinvointia yhteiskunnassa.

16. Oikeus hakea oikeutta ja hyvitystä

Sinulla on oikeus hakea oikeutta ja hyvitystä eli vahingonkorvausta, jos sinua on seksuaalisesti satutettu.
Sinulla on oikeus hakea oikeutta, jos sinun seksuaalioikeuksiasi on loukattu.
Näitä varten on laadittu lakeja.

Tiivistettynä: Seksuaalioikeudet pitävät sisällään kaikkien ihmisten oikeuden (ilman pakottamista, riistoa ja väkivaltaa):

- parhaaseen saavutettavissa olevaan seksuaaliterveyden tilaan, mikä käsittää myös mahdollisuuden käyttää seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä terveydenhoitopalveluja,
 - hakea, saada ja levittää seksuaalisuuteen liittyvää tietoa,
 - seksuaalikasvatukseen,
 - kehon koskemattomuuden kunnioittamiseen,
 - kumppanin valintaan,
 - omasta aktiivisuudestaan päättämiseen,
 - yhteiseen tahtoon perustuviin seksuaalisiin suhteisiin,
 - yhteiseen tahtoon perustuvaan avioliittoon,
 - sen päättämiseen, haluaako ylipäänsä hankkia lapsia ja milloin,
 - tyydyttävän, turvallisen ja nautinnollisen seksielämän tavoitteluun.
-

Kysymykset:

1. Olivatko käsitteet sinulle tuttuja? Mikä oli uutta?

2. Mieti henkilöitä, joiden kanssa haluaisit keskustella edellä mainituista käsitteistä. Mitä haasteita keskusteluun voisi liittyä ja mistä nämä mielestäsi johtuvat?